
Meddelandeblad

Mottagare: Nämnder och verksamheter i kommuner med ansvar för vård och omsorg om äldre personer, medicinskt ansvariga sjuksköterskor (MAS), huvudmän i enskild verksamhet med ansvar för vård och omsorg om äldre personer, Kommunala nämnder med ansvar för verksamheter enligt SoL och LSS, Huvudmän för yrkesmässigt bedrivna enskilda verksamheter enligt SoL och LSS samt vårdgivare som bedriver verksamhet enligt hälso- och sjukvårdslagen (1982:763) eller tandvårdslagen (1985:125) samt de som bedriver verksamhet enligt lagen (2001:499) om omskärelse av pojkar, smittskyddsläkare.

Nr 2/2015
Juni 2015

Socialstyrelsens föreskrifter om basal hygien i vård och omsorg

Inledning

Att förebygga uppkomst av infektioner och smittspridning är en grundförutsättning för god kvalitet i alla former av vård eller omsorg. Sedan 2007 finns föreskrifter om basal hygien vilka hälso- och sjukvården, tandvården samt verksamheter som genomför omskärelse av pojkar är skyldiga att följa. Nära kontakt med personer som kan innebära risk för överföring av smitta förekommer inte bara inom vården utan även vid vissa moment inom omsorgen. Socialstyrelsen har därför utvidgat föreskrifterna till att även omfatta genomförande av vissa insatser enligt socialtjänstlagen (2001:453), SoL, och lagen (1993:387) om stöd och särskild service till vissa funktionshindrade, LSS.

De nya reglerna börjar gälla den 1 januari 2016.

Ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete

Hälso- och sjukvård, socialtjänst och verksamhet enligt LSS är komplexa verksamheter. Därför behövs ett ledningssystem för att systematiskt och fortlöpande kunna utveckla och säkra kvaliteten i verksamheterna. Ledningssystemet är ett system för att fastställa principer för ledning av verksamheten.

Enligt 3 kap.1 § SOSFS 2011:9 ska vårdgivaren eller den som bedriver socialtjänst eller verksamhet enligt LSS ansvara för att det finns ett ledningssystem för verksamheten. Ledningssystemet ska användas för att systematiskt och fortlöpande utveckla och säkra verk-

samhetens kvalitet. Av 4 kap. 2 § framgår vidare att vårdgivaren eller den som bedriver socialtjänst eller verksamhet enligt LSS ska identifiera, beskriva och fastställa de processer i verksamheten som behövs för att säkra verksamhetens kvalitet.

Av 4 § samma kapitel framgår vidare att vårdgivaren eller den som bedriver socialtjänst eller verksamhet enligt LSS ska utarbeta och fastställa de rutiner som behövs för att säkra verksamhetens kvalitet. Med kvalitet avses att en verksamhet uppfyller de krav och mål som gäller enligt lagar och andra föreskrifter för verksamheten samt beslut som har meddelats med stöd av sådana föreskrifter.

Vilka ska tillämpa föreskrifterna om basal hygien

Föreskrifterna ska tillämpas av dem som

- bedriver verksamhet som omfattas av hälso- och sjukvårdslagen (1982:763), tandvårdslagen (1985:125) eller lagen (2001:499) om omskärelse av pojkar,
- bedriver verksamhet med hemtjänst i ordinärt boende och verksamhet i särskilda boendeformer enligt 5 kap. 5 § eller 7 § SoL, dvs. särskilda boendeformer för service och omvårdnad för äldre och bostäder med särskild service för personer med funktionsnedsättning, samt
- genomför insatsen bostad med särskild service för barn och bostad med särskild service för vuxna enligt 9 § 8 eller 9 LSS.

Föreskrifterna ska alltså tillämpas i många olika typer av verksamheter. Varje verksamhet behöver analysera vilka rutiner som behövs i just deras verksamhet för att uppfylla kraven på basal hygien enligt föreskrifterna. Alla nödvändiga hygienrutiner ska ingå i verksamhetens ledningssystem.

Hygienkrav enligt föreskrifterna

Arbetskläder

Arbetskläderna får endast bäras i arbetet. Om arbetet bedrivs på flera olika platser får arbetskläderna bäras vid färd mellan dessa platser, under ytterplagget. Arbetskläderna ska bytas dagligen, men om de blir förorenade eller om det annars finns behov ska de bytas så snart som möjligt. Arbetsklädernas ärmar ska vara så korta att de slutar ovanför armbågen. Detta innebär att det inte är tillåtet att i vård- eller omsorgsmoment som omfattas av föreskrifterna använda ett långärmat plagg under arbetskläderna eller ha ett långärmat plagg med uppkavlade ärmar som kan hasa ner.

Skyddskläder

Om kläderna riskerar att komma i kontakt med kroppsvätskor eller annat biologiskt material, exempelvis hud eller hudflagor, under ett vård- eller omsorgsmoment, ska skyddskläder såsom plastförkläde, skyddsrock eller motsvarande användas. Även direktkontakt med kläder eller sängkläder, exempelvis vid bäddning, kan innebära en risk för att komma i kontakt med biologiskt material. Används skyddskläder vid vård av eller omsorg om flera personer efter varandra ska skyddskläderna bytas mellan varje person.

Handhygien

För att korrekt handhygien ska kunna utföras före och efter olika vård- och omsorgsmoment ställs det krav i föreskrifterna på att underarmar och händer ska vara fria från armandsur, smycken, bandage, förband, stödskenor eller motsvarande. Naglarna ska vara korta och fria från konstgjorda material såsom nagellack, lösnaglar eller motsvarande. Nagellack kan spricka och samla mikroorganismer. Nagellack eller lösnaglar kan dölja smuts och kan, liksom andra material, påverkas av handdesinfektionsmedel.

Händerna ska desinfekteras med ett alkoholbaserat handdesinfektionsmedel, eller något annat medel med motsvarande effekt, omedelbart före och efter ett vård- eller omsorgsmoment. Detta gäller även då skyddshandskar används. Händerna ska vara torra innan de desinfekteras. Det är viktigt att ta tillräcklig mängd desinfektionsmedel och att noga gnida in båda händerna och alla fingrarna. Desinfektionen är genomförd när desinfektionsmedlet arbetats in och händerna är torra. Händerna ska tvättas med vatten och flytande tvål före desinfektion om de är eller kan antas vara smutsiga. Efter vård av eller omsorg om en person som kräks eller har diarré ska händerna alltid tvättas med vatten och flytande tvål före desinfektionen. Detta görs för att minska risken att smittämnen, som är mindre känsliga för handdesinfektionsmedel, finns kvar på händerna. Kravet gäller även då skyddshandskar används.

Skyddshandskar

Har händerna förorenats kraftigt räcker inte handdesinfektion för att göra dem smittfria. Därför ska skyddshandskar användas om händerna riskerar att komma i kontakt med kroppsvätskor under ett vård- eller omsorgsmoment. Händerna ska vara torra när handskarna sätts på. De skyddshandskar som används i vård och omsorg ska vara för engångsbruk och avsedda för ändamålet. De ska bytas mellan varje vård- eller omsorgsmoment. Skyddshandskar får inte desinfekteras, eftersom materialet då påverkas så att handskarna förlorar sin skyddande effekt.

Vård av patienter med misstänkt eller säkerställd ebolainfektion

Vid vård av patienter med misstänkt eller säkerställd ebolainfektion finns särskilda rekommendationer som Socialstyrelsen tagit fram där delar inte är förenliga med föreskrifternas krav. Vid vård av ebolapatienter används ett inre par skyddshandskar som, liksom övrig skyddsutrustning, behålls under hela det aktuella arbetspasset med patienten. Dessutom används också ett yttre par skyddshandskar, som kan bytas vid behov under det aktuella arbetspasset. Vid ett sådant förfarande kan inte föreskriftens krav följas när det gäller handskanvändning och handdesinfektion. Vid vård av patienter med misstänkt eller säkerställd ebolainfektion får därför enligt föreskrifterna undantag göras från bestämmelserna om hygienkrav om det är nödvändigt för att begränsa risken för överföring av smitta.

Denna information (art nr 2015-5-6) kan laddas ner och beställas från Socialstyrelsens webbplats: www.socialstyrelsen.se/publikationer. Den kan även beställas från Socialstyrelsens publikationsservice, e-post publikationsservice@socialstyrelsen.se eller fax 035-19 75 29.

Publicerad: www.socialstyrelsen.se, 2015